

**TREVOR BECHTEL,
MATTHEW EATON &
TIMOTHY HARVIE (ED.)
Encountering Earth:
Thinking Theologically
With a More-Than-Human
World. Eugene, OR:
Cascade Books 2018. 254 s.**

Trevor Bechtelin, Matthew Eatonin ja Timothy Harvien toimittama teos *Encountering Earth: Thinking Theologically With a More-Than-Human World* on kirjoitettu nostamaan muunlajisten eläinten ei-inhimillinen maailma teologisen ajattelun reunamilta sen keskiöön. Viidessätoista artikkelissa, joiden kirjoittajien akateemisina kiinnostuksen kohteina ovat olleet ekoteologiaan, eläinteologiaan tai uskonnon ja luonnon välisiin kytköksiin liittyvät kysymykset, pyritään refleктоimaan vakavasti ihmisten ja eläinten välisten kohtaamisten teologista merkitystä. Toimittajat tuovat esille kirjoittavansa jatkumona jo 1970–1980-luvuilla alkaneelle ekologisesti tietoiselle teologialle, joka alkoi ottaa vakavasti ihmisen tuhoavan suhteen ympäristöön.

Kiinnostus eläinteologiaa ja eläintutkimusta kohtaan on kasvanut. Teos osallistuu englanninkielisessä maailmassa käytävään aihepiiriä koskevaan keskusteluun, jonka ylläpitäminen on enenevässä määrin siirtynyt Andrew Linzey'n kaltaisten pioneerien harteilta hieman moninaisemmalle teologijoukolle. Sen jäsenistä nimekkäimpiin kuuluu teologian professori Celia Deane-Drummond, joka on viime aikoina pyrkinyt kehittämään teologista antropologiaa muun muassa teoksessaan *Wisdom of the Liminal: Evolution and Other Animals in Human Becoming* (2014). Hän pyrkii ottamaan huomioon ihmisen "olentoisuuden" evolutiivisen alkuperän ja käsitteellistä Jumalan aktiivisen vaikutuksen maailmassa sekä ihmisen osuuden siinä Hans Urs von Balthasarin termiin pe-

rustuvan theo-draama-narratiivin kautta. Deane-Drummond on myös toimittanut yhdessä David Clough'n kanssa olentoisuuden käsitettä esittelevän artikkelikokoelman *Creaturely Theology* (2009). Muihin viimeaikaisiin eläinteologisiin puheenvuoroihin kuuluu Laura Hobgoodin eläimiä kristinuskon historiassa käsittelevä teos *Holy Dogs and Asses: Animals in the Christian Tradition* (2008).

Creaturely Theology -teoksessa nöyryyttiin painottamaan ihmislajin erityisaseman sijaan hänen olentoisuuttaan, jolla tarkoitettiin yhteistä asemaa muiden eläinlajien kanssa Jumalan luomana rajallisena ja keskeneräisenä olentona. Nyt arvioitavana olevassa teoksessa pitkään vallalla ollut antroposentrinen, ihmisen hierarkkista yliasemaa korostava ajattelu kyseenalaistetaan vielä hieman voimakkaammin, kun katse käännetään nimenomaan muunlajisten olentojen kohtaamiseen. Lähtökohtana on ajatus siitä, että ei-inhimillinen maailma ei ole vain passiivinen ihmismielen tulkittavissa oleva objektien paikka vaan aktiivinen moninaisten äänten joukko, joka on myös kykenevä ilmaisemaan itseään ja kutsumaan vuoropuheluun kanssaan. Kirjoittajat tuovat esiin, ettei tämä lähestymistapa ole täysin vieras teologiselle ajattelulle, jolle on luonteenomaista rakentua vastauksena tai reaktiona perustavanlaatuisesti ei-inhimilliseen. Teologisen ajattelun perinteeseen voidaan ajatella sisältyvän ajatus ihmisestä passiivisena, aineeseen kioutuneen pyhän tai yli-inhimillisen vastaanottajana.

Tästä jopa hieman panteistiselta kuulostavasta ajatuksesta huolimatta artikkelien kirjoittajat ovat vahvasti sisällä kristillisessä traditiossa ja pyrkivät ottamaan kantaa teologisiin aiheisiin kuten uhrauksen merkitykseen (Hobgood) tai kasteen rooliin (Dahill). Artikkelit eivät muodosta yhtenäistä kokonaisuutta, vaan keskustelevat eri näkökulmista kristillisen ajattelun keskeisistä teemoista.

Esiin nousee esimerkiksi eläinten tekemiin uhrauksiin liittyvä pohdinta. Anabaptistipappi Trevor G. H. Bechtel mukailee artikkelissaan "The Cruciform Lap" perinteistä tilanhoitajaetiikkaa ihmisten suhteessa eläimiin. Artikkelissaan Bechtel vertailee kohtaamistaan toisaalta perheessään tärkeän lemmikkikissan ja toisaalta teurastamansa kukon kanssa. Kukon tappamisen Bechtel näkee osana domestikaation viitekehystä: kukko on valinnut elämän ihmisen alaisuudessa ja nauttii tämän tarjoamasta ravinnosta ja suojasta, mikä hyödyttää sekä kukkoa että ihmistä ja kuvaa jumalallista järjestystä. Kissan Bechtel näkee perheenjäsenenä, jonka kohtaaminen tarjoaa mahdollisuuden oppia Jumalan rakkaudesta.

Bechtelin pohdinta tuo esiin tilanhoitajaetiikkaan kuuluvan uhrauksen sisäisen jännitteen. Eläinten ihmistä hyödyttävä kärsimys on merkityksellistä ja arvokasta, koska se liittyy eskatologiseen kontekstiin ja ihmisten pelastukseen. Eläinten kärsimyksen voidaan näin ajatella sisältävän uhrin ihmisten puolesta. Uhriajattelu taas tarvitsee tuekseen väistämättä ajatuksen vapaaehtoisesta valinnasta domestikaatiosuhteessa, mikä käy ilmi myös Bechtelin tekstistä.

Puhuessaan "kanan valinnasta" Bechtel tuntuu viittaavan myyttiseen alkutilanteeseen, jossa eläimillä olisi ollut ikään kuin mahdollisuus valita, haluavatko vaihtaa elämän "julmassa" luonnossa turvalliseen, ihmisen kanssa vietettyyn elämään, josta niiden kuuluu maksaa hinta hengellään ihmisen hyväksi. Bechtelin tilanhoitajaetiikka palautuu tähän myyttiin, jossa eläinten ja ihmisten suhde nähdään kahden toisensa pois sulkevan vaihtoehdon kautta: eläin villin ja julman luonnon piirissä tai turvallisen ja vastuuntuntuisen ihmisen huomassa. Tilanteen tekee mielenkiintoiseksi Bechtelin kuvaama lemmikkieläimeen muodostuva suhde, joka muistuttaa enemmän todellista (eettistä)

kohtaamista ihmisen kanssa. Se tarjoaa mahdollisuuden Jumalan rakkauden oppimiseen ja ylittää siten tilanhoitajasuhteen, jossa eläin voidaan nähdä ainoastaan välillisenä ihmisen tarkoituserien toteuttajana eikä itsessään kohdattavana subjektina, joka voi opettaa jotain elämästä.

Laura Hobgood vie tematiikan pitemmälle kysyessään, mitä tarkoittaa elää uhrauksen kulttuurissa, joka on olemassa vain yhden lajin hyväksi. Hobgood muistuttaa, että eräs varhaisimmista tavoista, joilla varhaiset kristityt pyrkivät erottautumaan roomalaisista ja juutalaisista käytännöistä, oli luopuminen eläinuhreista, jotka keisari Theodosius kielsi vuonna 381. Eläinten uhraaminen kuitenkin jatkui vielä pitkään joidenkin kristittyjen yhteisöjen parissa ja on jatkunut symbolisessa muodossa meidän päiviimme asti. Kristinuskossa hyväksyttiin positio, jonka mukaan Jumala oli itse uhrannut itsensä ihmisten puolesta poikansa Jeesuksen Kristuksen kautta.

Hobgood huomauttaa kriittisesti, että tällä hetkellä valtava määrä eläimiä kuolee ihmisten vuoksi. Miljoonien villieläinten elinympäristöt tuhoetaan ihmisyhteisöjen nopean kasvun tieltä, ja pelkästään Yhdysvalloissa tapetaan satoja miljoonia eläimiä vuosittain eläinkokeissa tai tehotuotannossa. Hobgood esittää, että kristinuskolle tärkeä ajatus uhraukseen liittyvästä sovituksesta ei ehkä tarjoakaan helposti oikeutusta eläinten kuolemalle ihmisten puolesta. Raamatun kanonisissa teksteissä on viittauksia myös toisenlaiseen, kunnioittavampaan eläinuhraukseen, jonka uusiin tulkintoihin Hobgood tekstissään kannustaa.

Yhteistä kaikille puheenvuoroille on kirjoittajan oman kokemuksen tai kohtaamisen suhteuttaminen uskonnolliseen ajatteluun. Tämä lähestymistapa tuo ajatteluun raikautta ja tekee näkyväksi teologian raamina, joka antaa merkityksiä tapahtumille. Toisaalta erityisesti ke-

vyempiä puheenvuoroja lukiessa jää kaipaamaan niiden syvällisempää liittämistä teologisen ajattelun traditioon. Näin myös muut pystyisivät hyödyntämään ja kehittämään ajatusmalleja kokemuksellisen tason ulkopuolella.

Teoreettisesti yksi vahvimpia ja ehkä myös kiinnostavimpia kontribuutioita teologiseen etiikkaan on Celia Deane-Drummondin artikkeli "Born to Be Wild?". Siinä hän esittää niin omiin kokemuksiinsa hevosten parissa kuin etnografisiin ja psykologisiin tutkimuksiin perustuen, että ihmisten ja hevosten välille voi kehittyä fyysiseen kontaktiin ja kehön liikkeisiin perustuva kommunikaatiojärjestelmä, jossa symbolinen vuorovaikutus on mahdollista ilman kielenkäyttöä. Tällaisella läheisellä suhteella hevosiin on voimakas vaikutus ratsastajan itseymmärrykseen. Deane-Drummond käyttää termiä "inter-morality" kuvaamaan lajien välistä moraalialuetta, jossa ihmisten välisiin suhteisiin vaikuttavat myös suhteet eläimiin. Kyky ottaa huomioon monimuotoiset suhteemme muihin on hänen mukaansa viisautta, jonka olemme oppineet vuosisatojen aikana eläessämme yhteydessä muiden eläinlajien kanssa. Läheiset lajiväliset suhteet kyseenalaistavat selkeän rajanvedon ihmisten ja eläinten erillisyyteen perustuvien moraalin kenttien välillä. Deane-Drummond esittää, että moraalinen ymmärryksemme laajentuu niiden suhteiden kautta, joita solmimme muihin. Jumalasuhteen erityisyyden ei tulisi estää käsitystä vastuustamme muunlaisia kohtaan, vaan pikemminkin edistää ymmärrystämme olentoisuudesta, joka on jaettua muiden kanssa.

Teoksen vahvuus kokonaisuutena on ehdottomasti sen ennakkoluuloton pyrkimys siirtää katse luontoon ja eläimiin siten, että kohtaamiset niiden kanssa voivat rikastuttaa teologista ajattelua. Onkin syytä toivoa, että kiinnostus eläinteologiaan synnyttää jatkossa entistä rikkaampaa keskustelua, jos-

sa käsitteellistetään yhä paremmin ihmisen asemaa lajina, joka asuu luomakunnassa yhdessä muiden olentojen kanssa.

Noora Koivulahti, TM
Systemaattisen teologian
tohtorikoulutettava
Helsingin yliopisto

SAMI SYRJÄMÄKI (TOIM.) Vapaus. Tampere: Niin & Näin 2018. 193 s.

Vapaus on klassinen filosofinen teema eurooppalaisen poliittisen ajattelun traditiossa. Vapaus ei ole pelkästään teoreettinen käsite vaan myös poliittisen kamppailun kohde. Nykypoliitikassa vapautteen suhtaudutaan useimmiten myönteisesti, mutta se, mitä vapaudella tarkoitetaan, vaihtelee suuresti. Mitä erilaisimmat poliittiset toimijat ja liikkeet, niin vasemmalla kuin oikealla, katsovat puolustavansa vapautta ja pyrkivät määrittämään vapauden käsitteen haluamallaan tavalla. Koska vapauden käsite ja sen käyttäminen liittyvät elimellisesti poliittisten tavoitteiden ja ohjelmien ajamiseen, vapauden neutraali ja yksimielinen määrittäminen on mahdotonta. Vapauden kiistanalaisuus ei kuitenkaan poista tarvetta selvittää sitä, mitä tarkoitetaan, kun puhutaan vapaudesta. Pikemminkin juuri käsitteen kiistanalaisuuden vuoksi on oleellisen tärkeää pyrkiä tunnistamaan ja arvioimaan erilaisia mahdollisuuksia käsittää vapaus. Tämä ei ole mahdollista ilman perehtymistä vapauden käsitteen aatehistoriaan.

Sami Syrjämäen toimittama artikkelikokoelma *Vapaus* tarjoaa suomenkieliselle lukijalle mahdollisuuden perehtyä erilaisiin tapoihin ymmärtää poliittinen vapaus. Kokoelma sisältää kuusi suomennettua klassikkotekstiä vapaudesta 1600-luvun puolivälistä nykypäivään. Mukana ovat Thomas